Kehtiv aleviku- ja külavanema statuut on vastu võetud 28. märtsil 2019. a. Statuudi rakendamisel on ilmnenud probleemid, mida käesoleva eelnõu kohase määrusega lahendatakse. Palume osavallakogude arvamust aleviku- ja külavanema statuudi ning kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise algatamise osas. Palume seisukoht saata hiljemalt 25. novembriks 2026 aadressile vald@saaremaavald.ee

I Olulisemad muudatused aleviku- ja külavanema statuudi muutmisel

1. **Muudetakse aleviku- või külavanema kinnitamise korda.** Senise vallavalitsuse korraldusega kinnitamise asemel avaldatakse valitud vanema andmed valla veebilehel. Selleks esitatakse valimiste protokoll vallavalitsusele.
2. **Täpsustatakse hääleõigusega isikute ringi.** Aleviku- või külavanema valimistel on hääleõigus üksnes isikutel, kelle elukoht või lisa-aadress vastavas asustusüksuses on kantud rahvastikuregistrisse. Elamu omamine ilma rahvastikuregistrijärgse seoseta asustusüksusega ei anna enam hääleõigust.
3. **Lühendatakse valimiskoosoleku etteteatamise tähtaega.** Senise kolme nädala asemel peab koosoleku toimumisest ette teatama vähemalt kaks nädalat.
4. **Täpsustatakse aleviku- või külavanema ning tema asendaja erakorralise vabastamise korda.** Määruses sätestatakse senisest selgemalt vanema või asendaja tagasikutsumise alused ja menetlus enne volituste tähtaja lõppemist.
5. **Muudetakse vanema asendaja määramise korda.** Edaspidi valitakse vanema asendaja asustusüksuse koosolekul. Vanemal ei ole enam õigust määrata asendajat ühepoolselt volituse alusel.
6. **Kandi mõiste jäetakse statuudist välja.** Valida ei saa enam ühist aleviku- või külavanemat, aga saab valida sama isiku mitme asustusüksuse aleviku- või külavanemaks. Ehk jätkuvalt võivad alevikud ja külad valida ühe ja sama isiku aleviku- või küla vanemaks, aga iga asula hääletab eraldi ning valib enda vanema. See loob ka selgema lahenduse kui üks küladest soovib valida uue vanema.
7. **MTÜ või seltsing ei saa edaspidi olla aleviku- või külavanem.** Statuut viiakse kooskõlla kohaliku omavalitsuse korralduse seadusega, mille kohaselt saab vanemaks valida üksnes füüsilise isiku. Enne muudatuse jõustumist antud MTÜ-de või seltsingute volitused kehtivad nende tähtaja lõpuni.

II Kuna ligikaudu 2/3 Saaremaa valla aleviku- ja külavanematest on füüsilised isikud ning 1/3 mittetulundusühingud (sh 2 seltsingut), siis kogukondade jaoks oluline, et ka MTÜd saaksid olla aleviku- või külavanemad. Seega soovime teha volikogu otsusega riigile ettepaneku **kohaliku omavalitsuse korralduse seadust muuta** (otsuse eelnõu lisatud).

Lisainfo: statuudi muudatusettepanekuid arutati 05. novembri 2026 a. aleviku- ja külavanemate ümarlaual (välja arvatud punkt 7). Aleviku- ja külavanemad toetasid kavandatavaid muudatusi üldjoontes. Erinevad seisukohad ilmnesid hääleõiguse regulatsiooni osas. Osa vanematest leidis, et hääleõigus peaks olema üksnes rahvastikuregistri järgsetel elanikel, samas kui osa pidas põhjendatuks hääleõiguse andmist ka asustusüksuses elamut omavatele isikutele.

Vallavalitsuse poolse kompromisslahendusena nähakse hääleõiguse andmist isikutele, kelle elukoht või lisa-aadress vastavas asustusüksuses on kantud rahvastikuregistrisse.